

Az ikerkutatások jelene és jövője

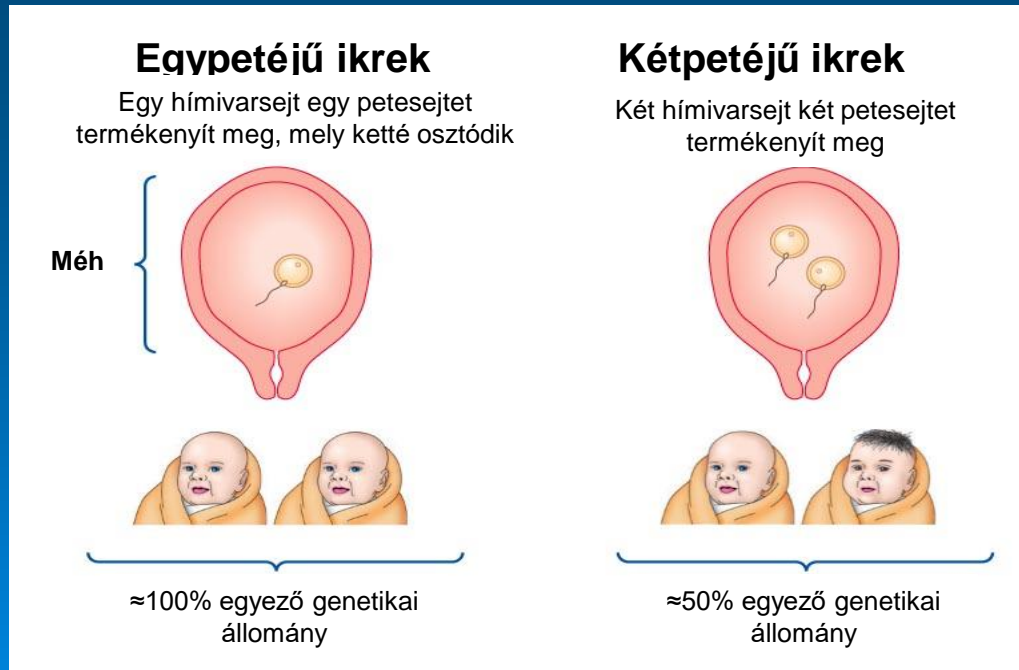

Dr. Tárnoki Ádám Domonkos PhD
Dr. Tárnoki Dávid László PhD
Semmelweis Egyetem, Budapest
Radiológiai Klinika
Magyar Ikerregiszter

MTA Orvosi Tudományok Osztálya
2017.05.24.

Ikervizsgálati modellek

- **Klasszikus ikervizsgálat (ACE/ADE modell):**
  - A: additív genetika (**A**dditive genetics) , D: domináns genetika (**D**ominant genetics) (%)
  - C: Közös (**C**ommon) környezet (%)
  - E: Egyéni (uniqu**E**) környezet (%)
- **Cholesky genetikai dekompozíciós modell** (két genotípus között)
- **Gén-környezet (GxE) interakció**
- **Longitudinális ikervizsgálatok**
- **Diszkordáns ikervizsgálatok (epigenetika)**

Magyar ikerregiszter felépítése

Önkéntes ikerregiszter

funkciói

kutatás

Ikervizsgálatok:
Légzőrendszeri,
szociológiai,
pszichológiai,
kardiovaszkuláris,
obezitológiai
vizsgálatok

rendezvények

Ikertalálkozók,
Kutatók éjszakája,
gimnáziumi
ismeretterjesztő
előadások

oktatás

TDK hallgatók
PhD kurzus
könyv-,
könyvfejezetek

jövőbeli tervek

Populáció alapú ikerregiszter
120.000 iker értesítése (2017)

- 1000 ikerpár
- 50% MZ, 50% DZ
- 14 hármásiker
- 2 négyesiker
- Átlagéletkor 34 ± 22 év

Nemzetközi és hazai együttműködések:
olasz, finn, dél-kórei, ausztrál
ikerregiszter,
hazai egyetemek

Magyar ikerregiszter kapcsolatai

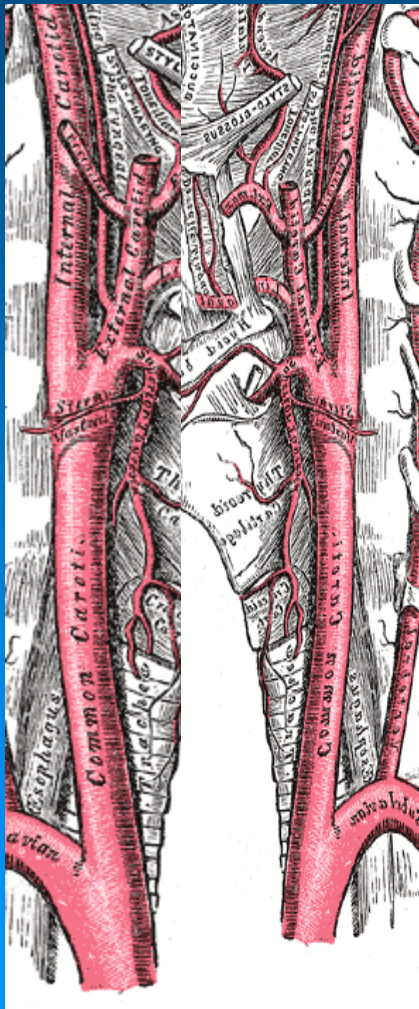
A világ ikerregiszterei (2013)

- 5 kontinens
- 28 ország
- >1,5 millió iker

Hazai ikervizsgálataink legfontosabb eredményei

Carotis plakkok

Életkor, nem, ország, BMI és dohányzás korrigált iker korrelációk és a legjobban illeszkedő univariáns ACE modellek eredményei
275 ikerpár (192 MZ, 83 DZ)

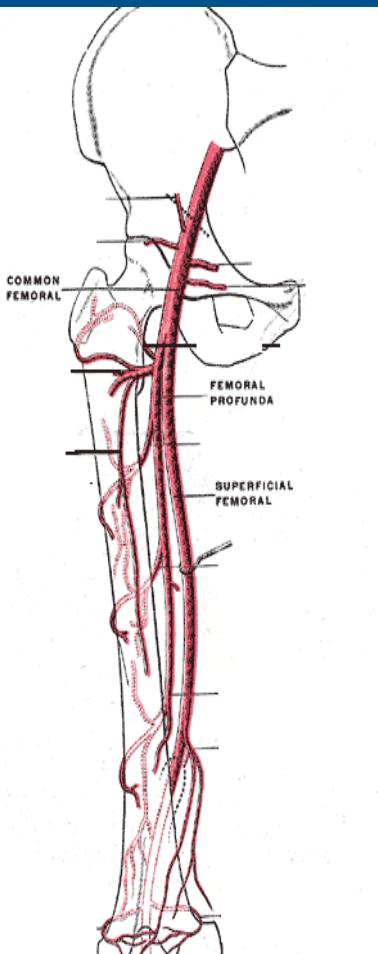

	Iker korrelációk		Variancia komponensek		
	rMZ	rDZ	A	C	E
Carotis plakk jelenléte	0.787 (0.561, 0.936)	0.147 (-1.000, 1.000)	77.4 (51.6, 90.4)	0.0 (0.0, 0.0)	22.6 (9.5, 47.5)
Plakk echogenitás	0.717 (0.506, 0.847)	0.111 (-0.685, 0.764)	69.9 (16.1, 86.4)	0.0 (0.0, 3.2)	30.1 (15.6, 49.8)
Plakk méret	0.693 (0.476, 0.841)	0.351 (-0.542, 1.000)	68.3 (20.2, 86.7)	1.1 (0.0, 81.6)	30.7 (15.2, 51.8)
Plakk oldaliság	0.709 (0.495, 0.844)	0.374 (-0.321, 0.996)	67.0 (0.0, 87.0)	3.8 (0.0, 76.6)	29.1 (15.2, 48.1)
Plakkok száma	0.723 (0.521, 0.838)	0.269 (-0.481, 0.759)	71.3 (30.3, 84.5)	0.0 (0.0, 14.3)	28.7 (16.4, 46.6)
Carotis bulbusban lévő plakk jelenléte	0.708 (0.459, 0.877)	-0.259 (-1.000, 0.281)	67.5 (40.4, 84.0)	0.0 (0.0, 0.0)	32.5 (16.1, 56.8)
Carotis interna kezdetén lévő plakk jelenléte	0.667 (0.337, 0.841)	0.228 (-0.998, 1.000)	66.0 (32.3, 90.2)	0.0 (0.0, 0.0)	34.0 (13.7, 57.9)

Femoralis plakkok (a. fem. communis)

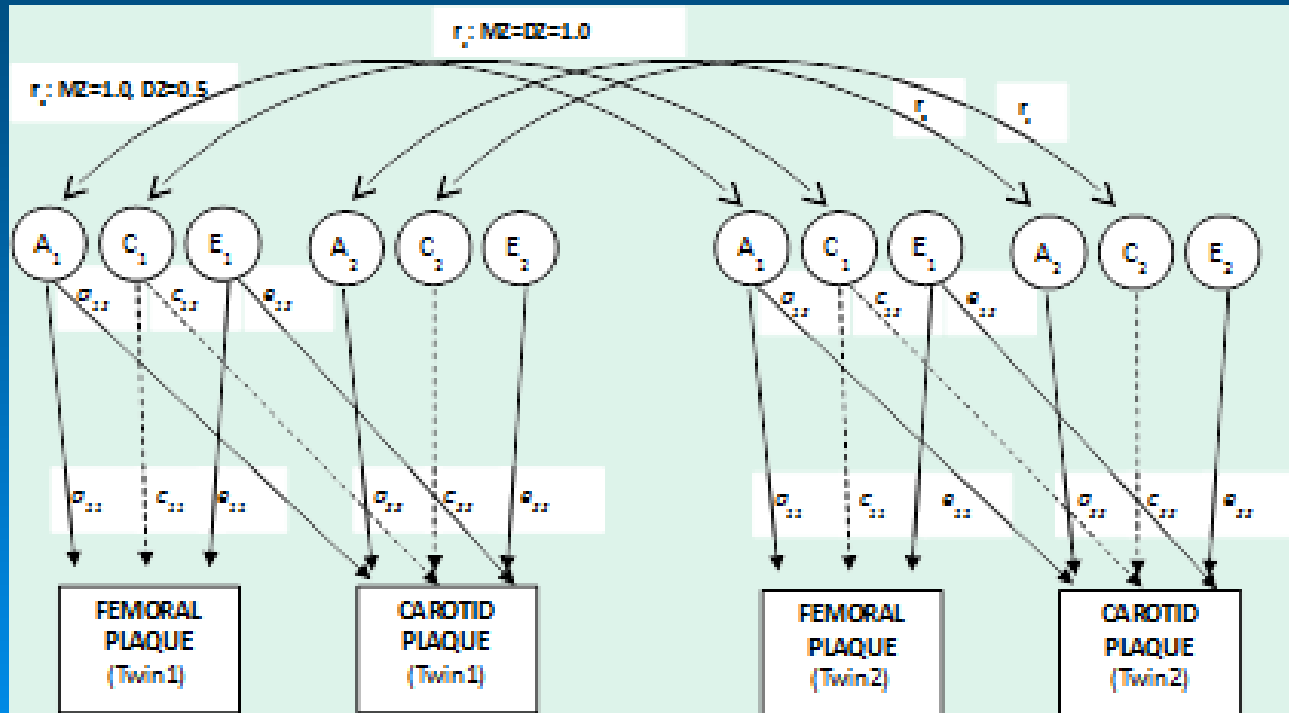
Életkor, nem, ország korrigált iker korrelációk és a legjobban illeszkedő univariáns ACE modellek eredményei
194 ikerpár (121 MZ, 73 DZ)

	Iker korrelációk		Variancia komponensek		
	rMZ	rDZ	A	C	E
Femoralis plakk jelenléte (CFA)	0.65 (0.42, 0.82)	0.40 (0.08, 0.66)	67 (46, 82)	0 (0, 0)	33 (18, 54)
Plakk echogenitás	0.67 (0.43, 0.83)	0.21 (-0.12, 0.51)	64 (42, 81)	0 (0, 0)	36 (19, 58)
Plakk oldalisága	0.71 (0.63, 0.78)	0.44 (0.31, 0.56)	72 (61, 85)	0 (0, 0)	28 (15, 39)
Plakkok száma	0.71 (0.64, 0.77)	0.42 (0.31, 0.54)	72 (60, 86)	0 (0, 0)	28 (14, 40)

Femoralis vs. carotis plakkok

Cholesky dekompozíciós modell

Standardized genetic and environmental covariance components and best model fitting results

		A	C	E
Femoral and carotid plaques	Full Model	0.38 (-0.22, 0.90)	0.36 (-0.06, 0.88)	0.26 (0.07, 0.46)
	AE model	0.77 (0.58, 0.96)	-	0.23 (0.04, 0.42)

Circles represent latent variables (A, C, E); Squares represent observed traits (occurrence of femoral or carotid plaques).

Additive genetic (A), shared (C) and unique environmental (E) components. r_1 : Correlation between A, twin 1 - twin 2; r_2 : Correlation between C, twin 1 - twin 2. r_0 was assumed to be 1 for monozygotic twins and 0.5 for dizygotic twins (curved connectors); r_c was fixed to 1 for both MZ and DZ twins (Equal Environments Assumption). No correlation was assumed between unique environmental factors ($r_e=0$).

a_{11} , c_{11} , e_{11} : genetic, shared and unique environmental path for femoral plaque; a_{21} , c_{21} , e_{21} : genetic, shared and unique environmental path for carotid plaque.

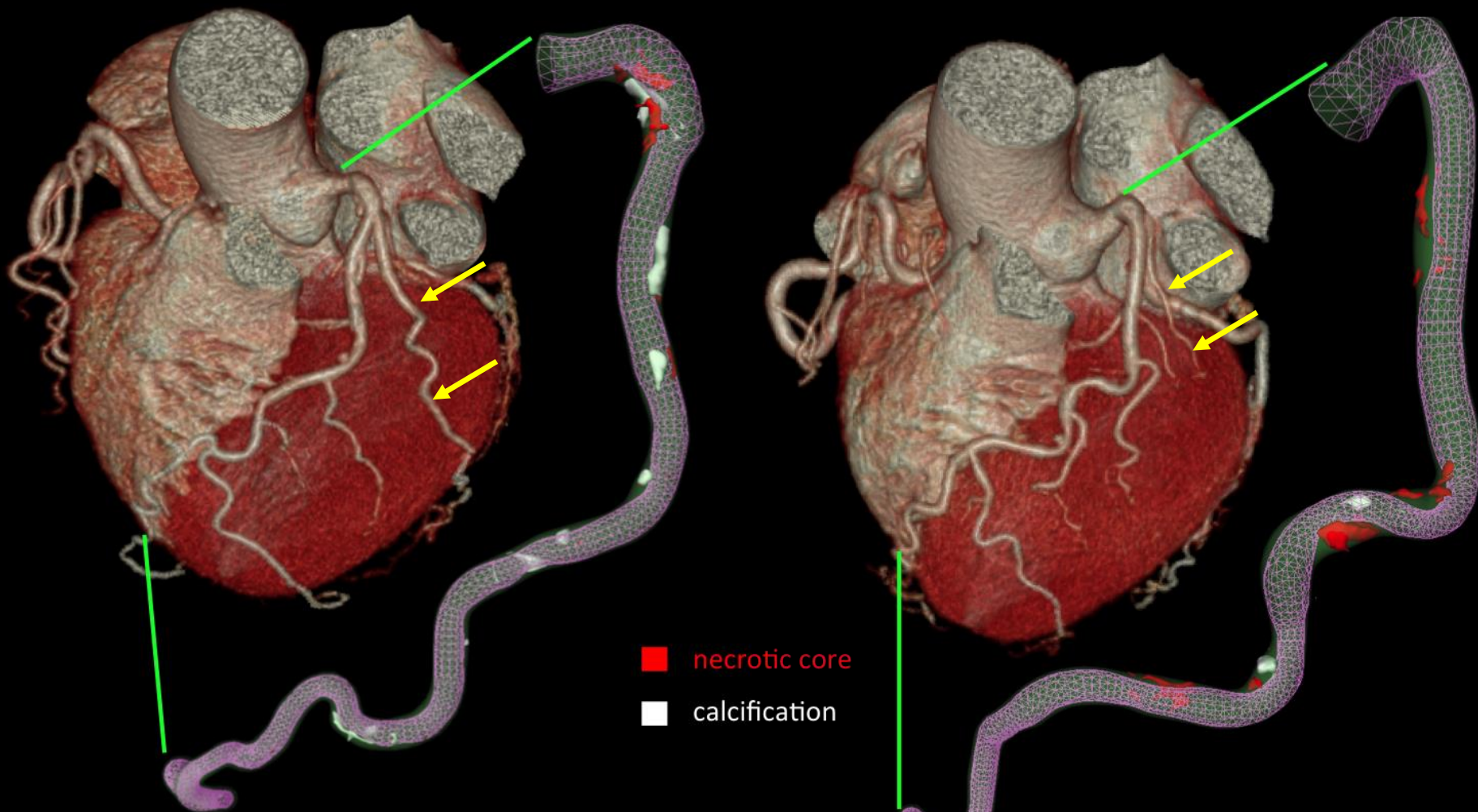
a_{12} , c_{12} , e_{12} : paths responsible for genetic, shared and unique environmental covariance between femoral and carotid plaques.

Dotted lines indicate parameters dropped in reduced model.

Coronaria atherosclerosis

Tényleg 100%-ban egyezik az egypetűjű ikrek szíve?

Meszes plakk: **genetika** >>> környezet
Nem meszes plakk: **életmód, terápia** > genetika

Vérnyomás komponensek és artériás stiffness

korra, nemre és országra korrigált értékek (95% CI)

391 ikerpár (232 MZ, 159 DZ)

	A	C	E	Modell illeszk. (p)
Perifériás SBP, Hgmm	50.9 (30.2-63.9)	0.0 (0.0-47.8)	49.1 (37.1-60.3)	0.9775
Perifériás DBP, Hgmm	63.9 (46.5-74.4)	0.0 (0.0-46.4)	36.1 (27.0-44.7)	0.8061
Centrális SBP, Hgmm	60.0 (44.8-69.6)	0.0 (0.0-0.0)	40.0 (30.5-50.1)	0.5928
Perifériás PP, Hgmm	30.0 (0.0-53.4)	13.8 (0.0-45.7)	56.2 (43.3-68.7)	0.5318
Centrális PP, Hgmm	46.7 (12.4-61.4)	1.2 (0.0-46.2)	52.1 (39.9-66.0)	0.6062
Perifériás Alx, %	46.8 (1.1-73.8)	20.5 (0.0-62.2)	32.7 (23.9-42.2)	0.3986
Centrális Alx, %	48.7 (1.7-74.0)	19.2 (0.00-63.8)	32.1 (23.5-41.1)	0.3255
Aortikus PWV, m/s	50.1 (26.0-66.8)	0.0 (0.0-0.0)	49.9 (33.3-71.8)	0.0020

SBP: systolés vérnyomás

DBP: diasztolés vérnyomás

PP: pulzusnyomás

Alx: Augmentációs index

PWV: pulzushullám terjedési sebesség

Vérnyomás komponensek és artériás stiffness

korra, nemre és országra korrigált értékek (95% CI)

391 ikerpár (232 MZ, 159 DZ)

	Brachiális PP	Centrális PP	Brachiális SBP	Centrális SBP
Brachiális Alx	A: 0.715 C: 0.021 E: 0.264	A: 0.384 C: 0.252 E: 0.364 [†]	A: 0.419 C: 0.420 E: 0.161	A: 0.460 C: 0.259 E: 0.281 [†]
Centrális Alx	A: 0.536 C: 0.218 E: 0.246	A: 0.403 C: 0.231 E: 0.367 [†]	A: 0.501 C: 0.330 E: 0.169	A: 0.486 C: 0.232 E: 0.282 [†]
Aortikus PWV	A: 1.680 C: -0.430 E: -0.250	A: 1.002 [†] C: -0.035 E: 0.033	A: 0.841 [†] C: 0.000 E: 0.159	A: 0.833 [†] C: 0.000 E: 0.167

† p<0.05

SBP: systolés vérnyomás

DBP: diasztolés vérnyomás

PP: pulzusnyomás

Alx: Augmentációs index

PWV: pulzushullám terjedési sebesség

Tarnoki et al. J Hypertens 2012

Additív genetikai komponensek (A): a kovariancia 83-100%-áért felelősek a centrális PP, brachialis SBP, centralis SBP és aorta PWV között

Editorial Comment

Heritability of arterial stiffness and central blood pressure: the Holy Grail for detecting patients at high cardiovascular risk?

Stéphane Laurent^a and Gianfranco Parati^{b,c}

- ✓ az artériás stiffness és centrális vérnyomás **mérések** további terjedésének szükségességéhez
- ✓ kóros érrugalmasságú személyek **szűrése** (örökletesség miatt)
- ✓ Az eredményeink további **genetikai vizsgálatokat** indíthatnak az artériafal rugalmatlanodásában szerepet játszó strukturális komponensek irányában

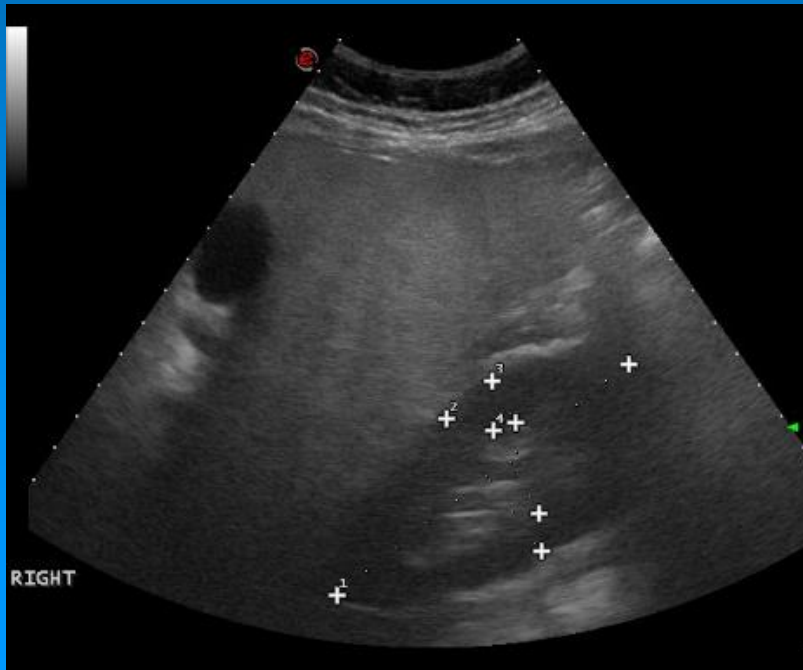
Nem alkoholos zsírmáj

korra, nemre és országra korrigált értékek (95% CI)

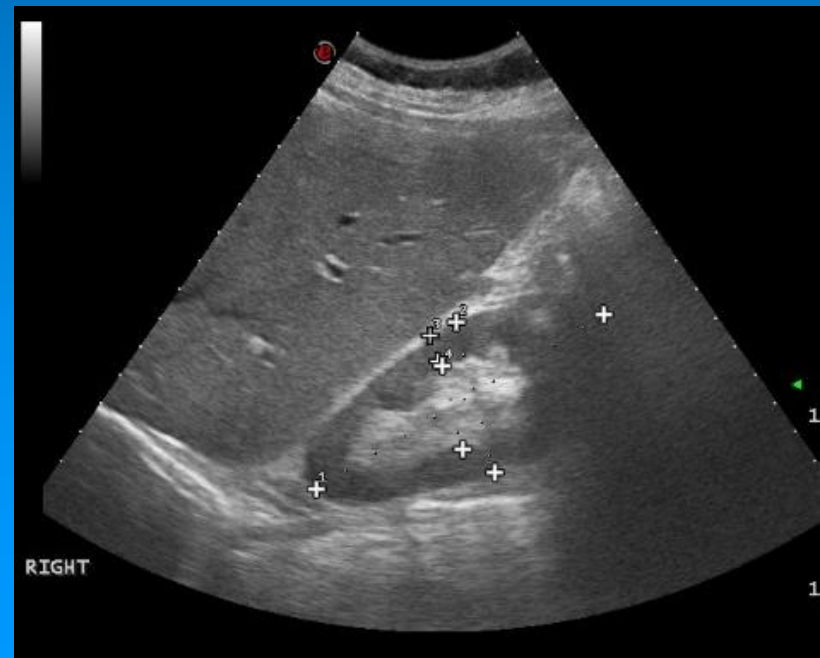
104 magyar ikerpár (63 MZ, 41 DZ), 43 ± 17 év

- **Additív genetikai hatások: 0%**
- **C: 74.2%, E: 25.8%**
- Példa: 40 éves MZ ikerpár

A

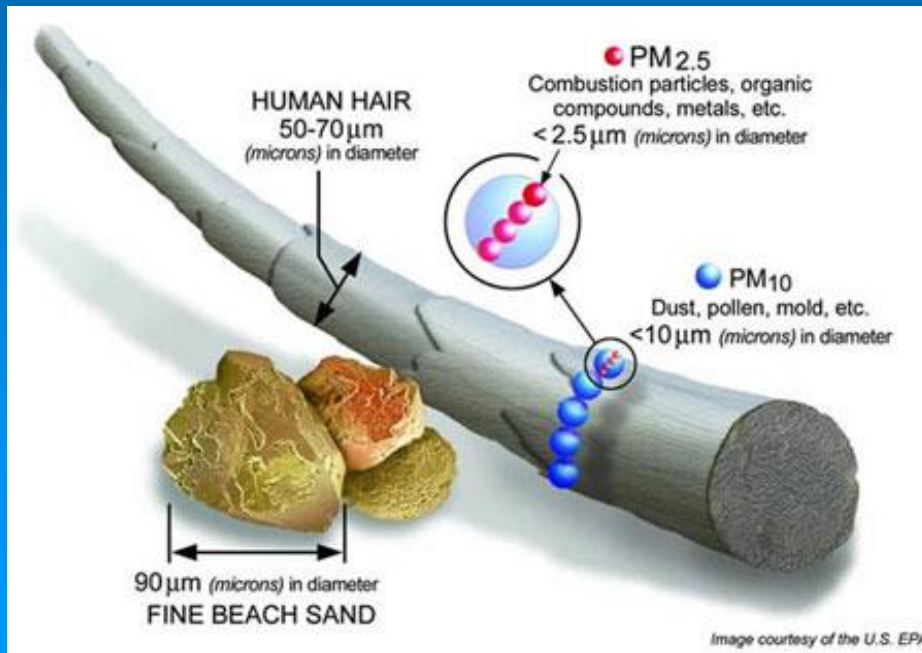
B

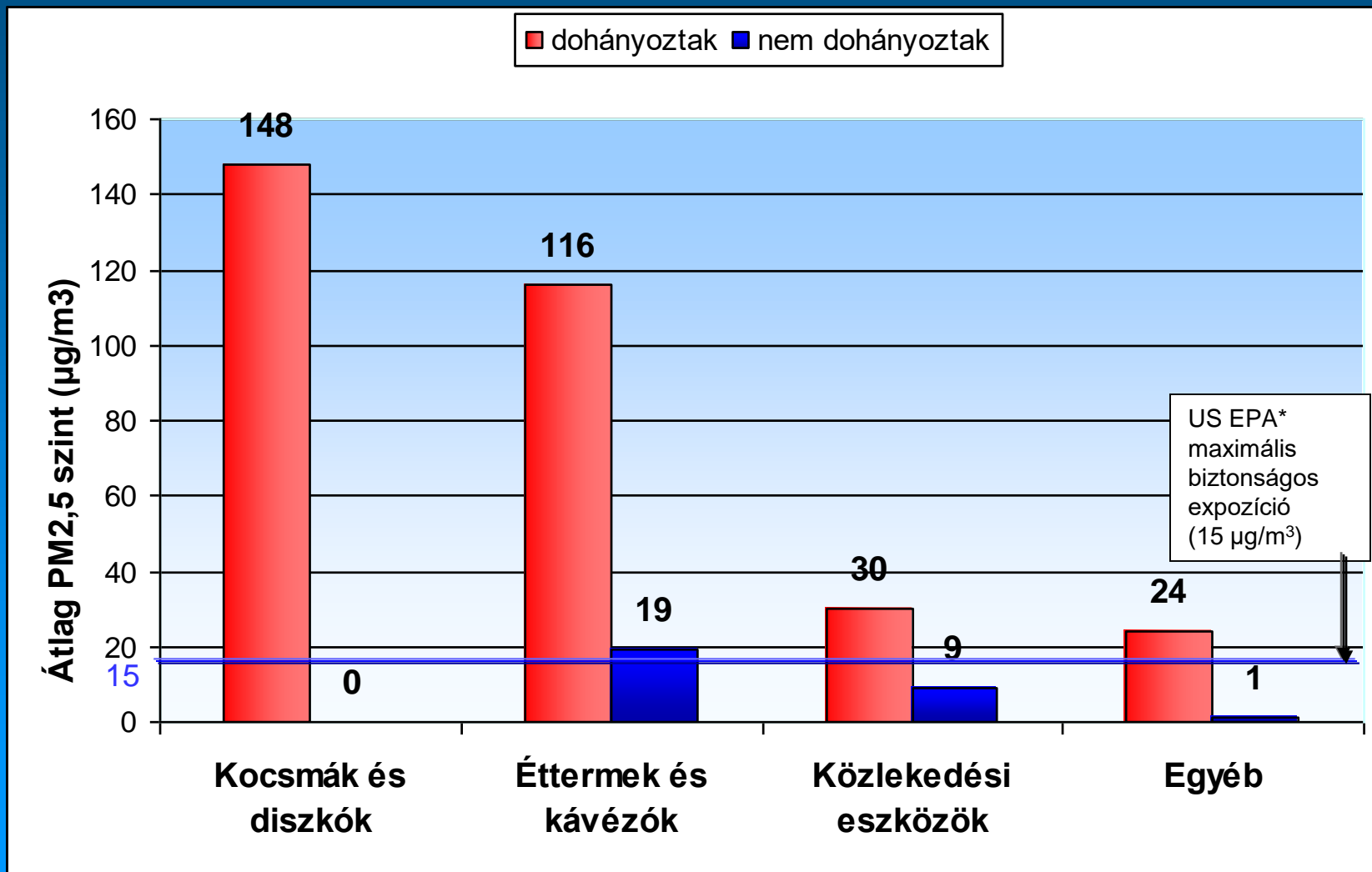
Passzív dohányzással kapcsolatos vizsgálatok

- Cigaretta, szivar és pipák → 2.5 mikronnál kisebb átmérőjű részecskék (PM2.5)
- PM2.5: Több mint 4,000 kémiai anyag markere
- PM2.5 koncentrációja a hazai beltéri közhelyeken?

Átlagos PM2.5 szint ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) a magyarországi beltéri közhelyeken (2009)

Légzésfunkció és artériás stiffness

Fenotipikus korrelációk a hemodinamikai paraméterek és légzésfunkció között
dohányzás korrekcióval és nélkül
95% CI

		Brachiális Alx, %	Centrális Alx, %	Aortikus PWV, m/s
Nem dohányzás korigált	FVC, % prediktív	0.038 (-0.079, 0.156)	0.037 (-0.081, 0.155)	-0.030 (-0.145, 0.085)
	FEV ₁ , % prediktív	0.011 (-0.107, 0.129)	0.009 (-0.109, 0.128)	-0.055 (-0.172, 0.061)
	FVC	-0.147* (-0.267, -0.027)	-0.150* (-0.271, -0.030)	0.000 (-0.120, 0.119)
	FEV ₁	-0.162* (-0.281, -0.043)	-0.166* (-0.285, -0.046)	-0.007 (-0.128, 0.115)
Dohányzás korigált	FVC, % prediktív	0.063 (-0.055, 0.181)	0.062 (-0.056, 0.180)	-0.017 (-0.134, 0.099)
	FEV ₁ , % prediktív	0.040 (-0.078, 0.159)	0.039 (-0.080, 0.157)	-0.041 (-0.160, 0.077)
	FVC	-0.121 (-0.243, 0.001)	-0.123 (-0.246, -0.001)	0.012 (-0.108, 0.133)
	FEV ₁	-0.133* (-0.254, -0.012)	-0.126* (-0.246, -0.006)	0.009 (-0.114, 0.131)

FVC: forszírozott vitálkapacitás; FEV₁: forszírozott kilégzési volumen 1 s alatt; Alx: augmentációs index; PWV: pulzushullám terjedési sebesség. * p<0.05

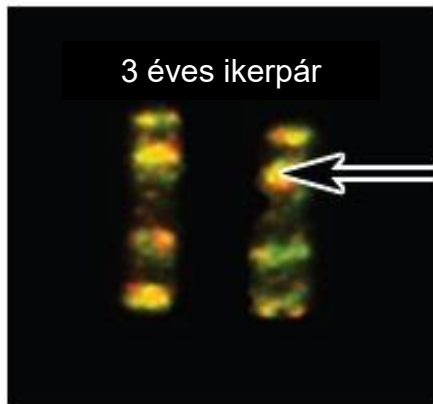
bivariáns Cholesky dekompozíciós modell: nincs genetikai kovariancia

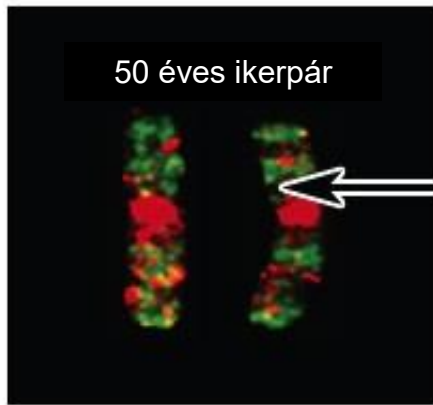
Jövőbeli tervezett ikervizsgálataink

Időbeli epigenetikai változások

3. kromoszóma

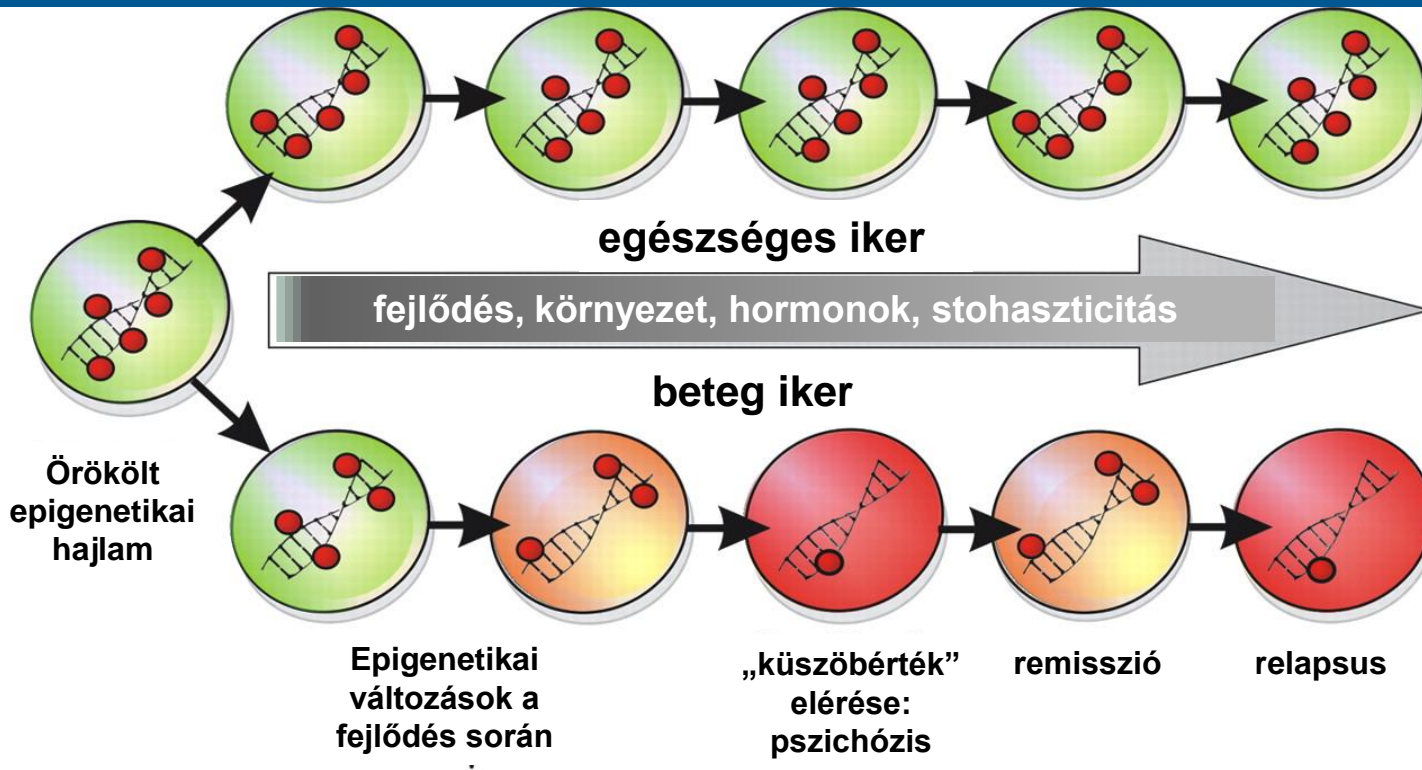
Sárga szín:
különböző
epigenetikai
módosulások
azonos helyen

Piros és zöld szín:
különböző
epigenetikai
módosulások
különböző helyen

- DNS metiláció- és hiszton acetilációbeli különbségek 3 és 50 éves ikerpárok esetében
- Azon ikrek akik egymással kevés időt töltenek + más betegségeik voltak → nagyobb epigenetikai profilbeli különbségek

Epigenetikai modell az egypetéjű ikrek diszkordanciájára skizofrénia

metilált citozinok

Telomérák és telomeráz

The Nobel Prize in Physiology or Medicine 2009

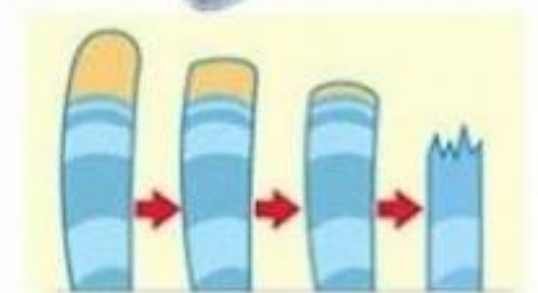
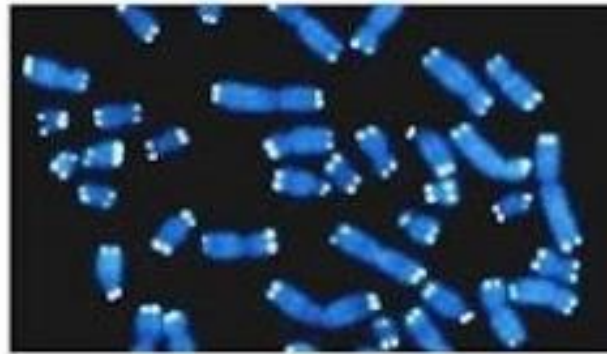
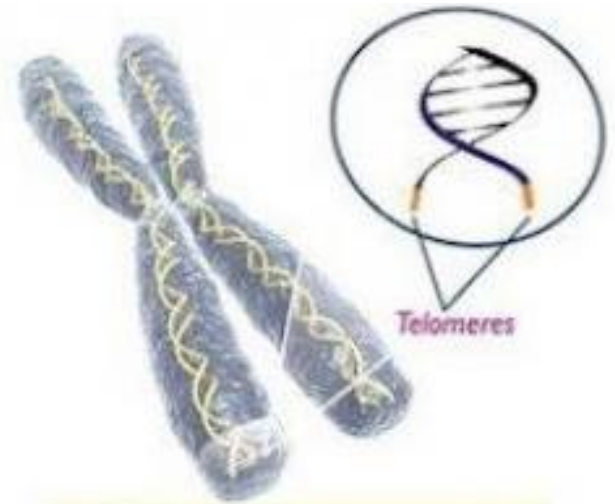
Elizabeth H. Blackburn

Carol W. Greider

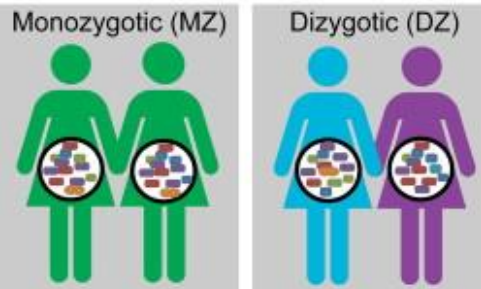
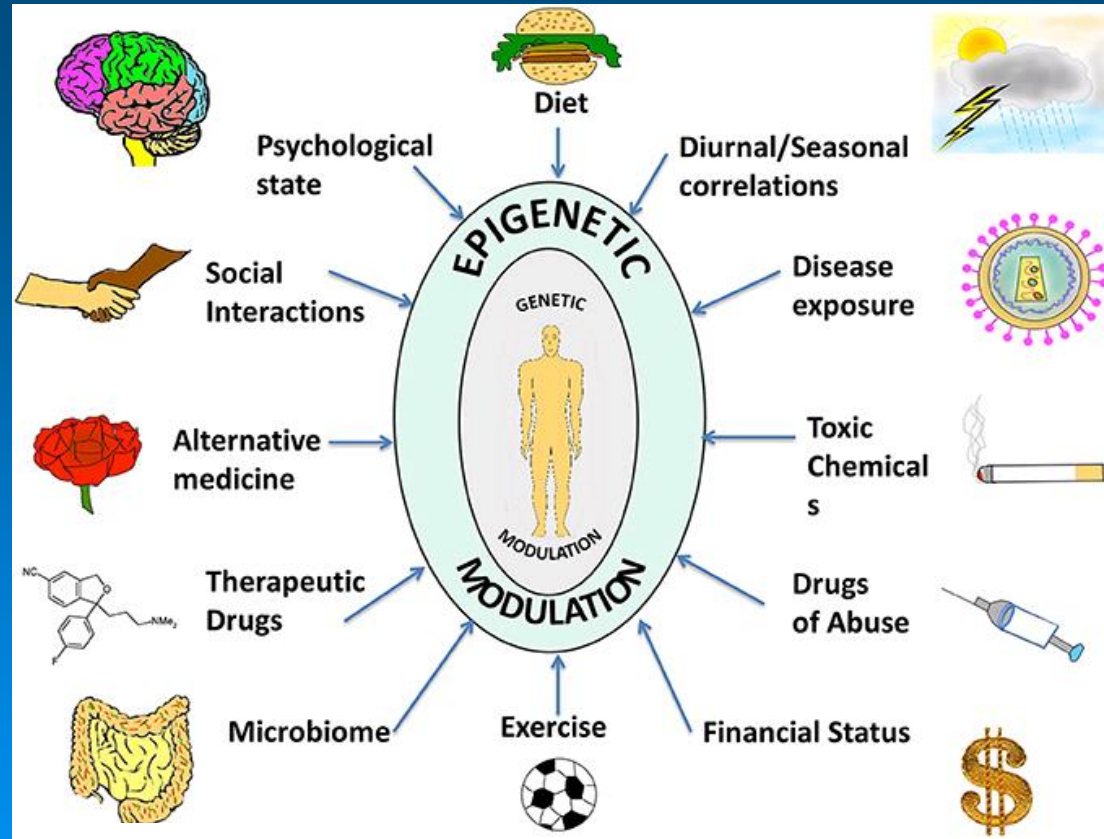
Jack W. Szostak

Prof. Dr. Elisabeth Blackburn
Lindau, 2014

Epigenetikai hatások

- ontogenesis-anyai hatás
- táplálkozás, hidratáció
- fizikai aktivitás
- gyógyszerek
- mérgek, dohányzás
- fertőzés, sugárzás
- fény
- zene
- stressz
- magatartási, lelki, meditatív hatások
- szociális környezet
- microbiota – együttélő mikróbák

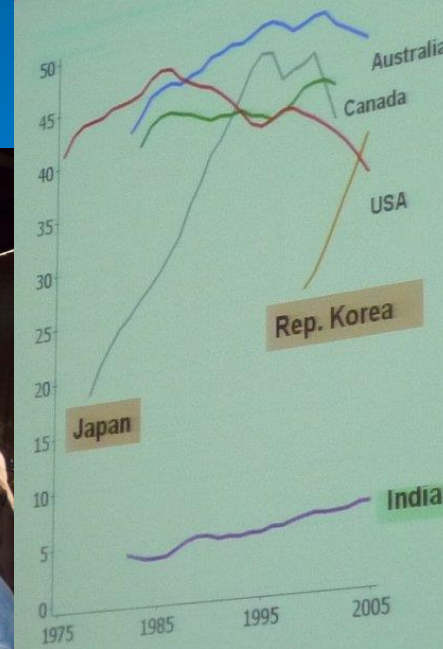
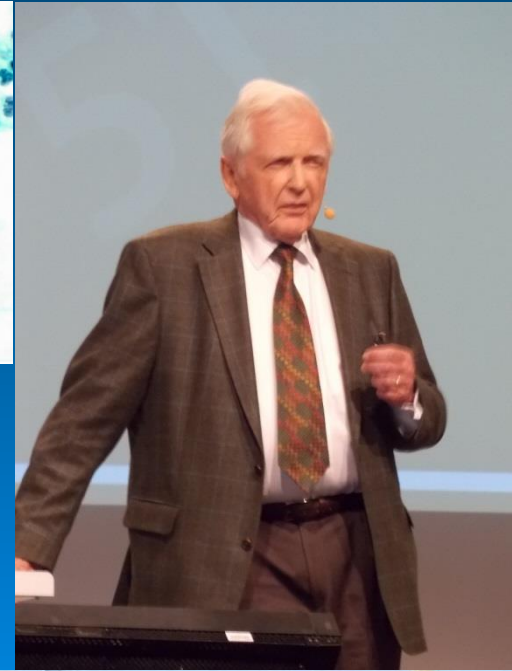
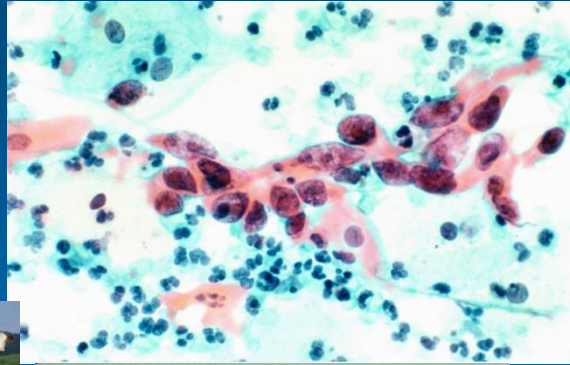

MZ twins have a more similar microbiota than DZ twins

Prof. Dr. Harald zur Hausen

Colorectalis és emlő carcinoma -
szarvasmarhahúsban/-tejben
lévő virális faktorok
közötti összefüggés?

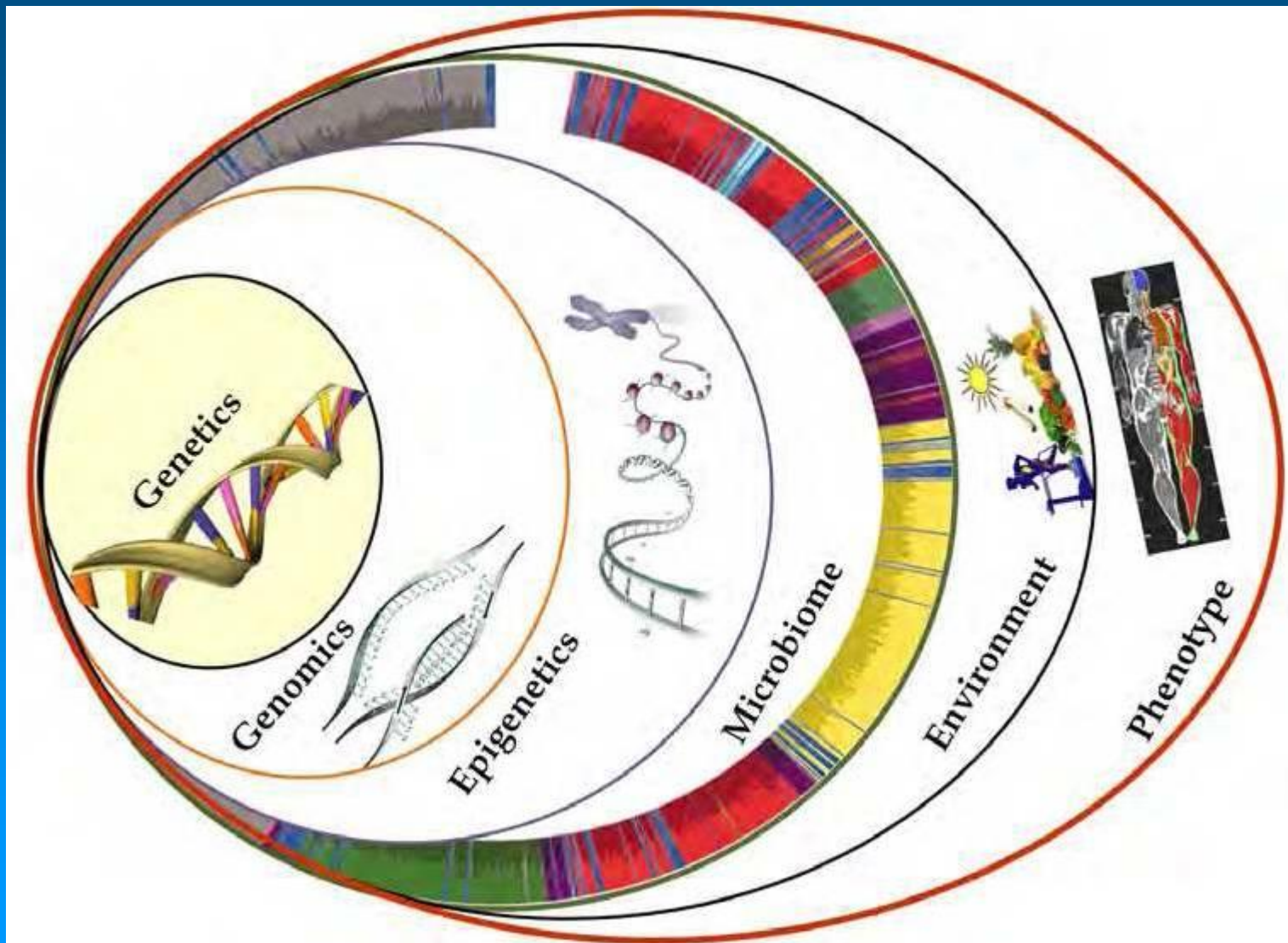
Lindau, 2014

Világikerkutatói Szövetség (INTR)

Szemlélet

Köszönjük a figyelmet és a támogatást!

